

ההוצאות לעבודה בענף הבקר

עלינו לזכור שמכסת העבודה הממוצעת — ערכה רב מאוד בחישוב הוצאות הייצור במשק. איראפשר לנהל ויכוח ציבורי רציני על התמורה, המגיעה בצדק ליצרן, כשאין מבססים את התביעה על חישוב אחיד ומדויק. המושג „עבודה ברפת”, יהי זה במשק מושבי, או במשק קיבוצי המצוייד במכון חליבה מודרני, הינו בעל תוכן מוגדר ואבסולוטי, החופף את כל התהליכים ההכרחיים הקשורים בחליבת הפרה. בטיפול בה ובחלב וכו'. כשם שקיימים תחומים וכללים ברורים בהגדרת תנובת הפרה, כך אפשר, ואף חייבים, לקבוע את ההיקף הכולל של מושג העבודה בענף.

לצערי עלי לציין שעד היום אין נוהגים לרשום את העבודה שמשקיעים בענף זה לפי דפוס אחד ואחיד בכל המשקים. יש המחייבים את הענף בכל העבודות שברפת עצמה וסביבה (כולל רעיה, חלוקת המספוא הגס, הוצאת התחר מין וחלוקתו, הטיפול בעגלות ובעגלים וכו') ויש „מצמצמים”, שאינם מכלילים עבודות מסוד יימות, מתוך רצון להבליט הישגים, שנראים בעיני מדומים.

התאחדות מגדל בקר חייבת להעלות שאלה זו לדיון ולקבוע כללים אחידים ומחייבים בכל הנוגע לשיטת רישום העבודה. אוכיר כאן לדוגמא את ענין הטיפול בזבל; אם ברוב המשקים נתאזרח הנוהג שאין העבודה הזו נוקפת לחובת הענף, הרי יש להוציא כליל את סעיף הזבל (ההכנסה וההוצאה גם יחד) מחישובי הרנטבר ליות של הענף.

ניתן לקבוע סוגים שונים של עבודה בענף הבקר: חליבת ידים, חליבה במכונה מיטלטלת וחליבה בקומביין, ובהתאם לסוג לחשב את המכסה המתאימה. במשק המושבי — מן ההכרח לקבוע סוף סוף כמות העבודה שמשקיעים החבר ובני משפחתו בענף זה כדי יום ביומו.

עם קביעת המכסה הממוצעת של עבודה במיתקני החליבת השונים (מכונה מיטלטלת או קומביין) יהיה צורך להביא עוד בחשבון את הון ההשקעה במתקנים לסוגיהם השונים ולצרף

זה שנים מתנהל ויכוח חריף בשאלת מחיר החלב. הרבה גורמים מעורבים בוויכוח זה ומסבכים אותו. ידוע לנו „תפקידו” של האינדקס בוויכוח זה, ענין הסובסידיות ועוד ועוד. על אף האישור של העלאת מחיר החלב ליצרן בחודשים האחרונים, ספק הוא אם בסופו של דבר יהנו היצרן מתוספת של 32 פרוטה לליטר בגלל ה„תסבוכת” שבחישובים ובמשא ומתן של הגורמים המעורבים בבעיה זו.

החישובים (תמחירים) השונים של הוצאות ייצור החלב מתבססים על סעיפים אלה: האספקה, העבודה, הוצאות ביטוח ושונות בצד ההוצאה והתנובה הממוצעת וההכנסה מבשר בצד ההכנסה.

התנובה הממוצעת של עדר הבקר בארץ נותרה לביקורת מדויקת. ידועה לנו התנובה לפי הביקורת שמקיימת ה. מ. ב. וכן ידועה גם התנובה הארצית הממוצעת.

ההוצאה לאספקה לפרה ולשנה ניתנת לקביעה על יסוד נתונים מציאותיים. מחירי המספוא הגס המיוצר במשק ומחירי המזון המרוכז אפשר לקבוע על סמך חישובים סטאנדרטיים מקובלים ולפי מחירי המספוא בשוק.

ביחס לגורם השלישי, החשוב בקאלקולאציה — העבודה — לא נקבעו ערכים ברורים. בתחשיב ההוצאות שנערך ע”י ועדה ממשלתית ב־1955 הביאו בחשבון 28 ימי עבודה לפרה ולשנה; לעומת זאת קבעה ה. מ. ב. בתחשיב שלה 30 ימי עבודה. השכר ליום עבודה היה כמעט שווה בשני התחשיבים.

אולם, כפי הנראה, זרמו מים נחלים מאז הקיץ של שנת 1955 והרבה חלב „השתפך” מעטיני הפרות אם אפשר היה להעניק את פרס העבודה לשנת 1956 למשק „הצליח” לבצע את העבודה בענף לפי המכסה של 14,3 ימי עבודה לפרה בשנה.

אם כי הפרס ניתן עבור הישג מאכסימאלי, לא יהיה בכך מן ההגזמה כשנגיד שמכסת העבור דה הממוצעת לפרה היא אי־שם, וייתכן באמצע הדרך, בין 14,3 ו־30 ימי עבודה.

הערות לתיכנון מכוני חליבה

בוקרים ומתכננים המתנגדים מראש להפיכת רפת למכון; לעיתים קרובות אין התנגדות זו עומדת בפני הביקורת, בהתחשב במצב המציאותי של אותו משק. ישנה הרגשה, שכאילו שינוי בנין ישן ממילא כרוך בליקויים מסויימים במכון החדש. המציאות הוכיחה שאין הדבר כך. מי שמבקר במשקים אחדים, אשר בנו את מכון החליבה בתוך בנין הרפת ה"עזוב", ייווכח שרובם ככולם הצליחו יפה. דוגמאות טובות לכך יש למצוא במשקים: בית אלפא, יקום, רמת יוחנן, גבע ועוד.

הוקמו ביתני חליבה רבים "שלב א", מסוג טנדס ומסוג שדרה. במבנים של "שלב א" הגני מוצא יתרונות רציניים ב"טנדס", מבחינות אירגוניות וניצול השטח בעיקר. השטח העומד לרשות העובדים בטנדס "שלב א" ניתן לניצול ראציונלי יותר בהצבת הציוד ועריכת הסידורים הפנימיים מאשר במבנה מטיפוס שדרה "שלב א". כדוגמאות לכך ישמשו המשקים משואות יצחק וגזית. בשני המקומות מכיל הבנין את כל הציוד, פרט למשאבת וואקום והקומפרסור לקירור, העומדים בסככה בחוץ, ונשאר עוד מקום למקלחת, לכלים ולחלקי חילוף בתוך הבנין. בגזית מבוצעת החליבה במכונה מיטלטלת והחד לב מכונס בכדים ומצונן בארגז קירור; במשור אות יצחק חולבים בקומביין והחלב זורם ישיר לברכת קירור. לעומת זאת מתברר, שהמקום הפנוי להצבת כלים ועריכת הסידורים בשדרה "שלב א", מצומצם ביותר ומשקים אחדים, אשר בנו לפי התכנית המקובלת, כבר החלו בהקמת "בניני-עזר" למקלחות, להחזקת כדים ועוד, כדוגמת נתיב הל"ה. טלאים כאלה מייקרים את הבנין, ואף יהיו מכשול כשהמשק ירצה פעם להשלים את המכון.

ועכשיו לשאלה: מה קודם למה — בית חליבה או סככה? רבים הם הוויכוחים שניהלנו ועודנו מנהלים עם בוקרים שבמשקם מצוי בנין רפת רגיל ועומדים לפני בניה חדשה; ברוב המקרים אין האמצעים מספיקים להקמת מכון וסככה גם יחד. נסיונם המצער של בוקרי חוקוק

ההתפתחות בהקמת מכוני חליבה מתייבת אותנו לבדוק ולבקר מדי פעם אם דרכנו נכונה, ואם יש מקום לתיקונים ולשיפורים בפרט זה או אחר של התיכנון והביצוע. כיום מופעלים בארץ כ-70 בתי חליבה על כל צורותיהם השונות. משקים רבים מתכננים הקמת בתי חליבה חדשים או שעוסקים כבר בהקמתם, והביצוע נתון עדיין בשלביו השונים.

ההשקעה, הכבדה

ענף הבקר, בהשוואה לענפים חקלאיים אחרים, מחייב השקעות כספיות כבדות, הן באינ" וונטר חי והן במבנים וציוד. מכוני החליבה מעלים באופן רציני מאוד את סעיף ההשקעות. במקרים רבים היתה ההשקעה הזאת מופרזת, וזה נבע מהערכה בלתי נכונה של גורמי עבודה מסויימים, מרכישת ציוד שאינו מתאים לגודל העדר וביצוע יקר של בניה. הגיע הזמן לבדוק בדיקה קפדנית של כל הגורמים הנ"ל. המכון לפיריון העבודה והייצור עוסק עתה במחקר של כמה שאלות הנוגעות בדבר, ויש לקוות שתוצאות המחקר יביאו תועלת רבה לענף.

אך אין די במחקר זה. יש שאלות, אשר ציבור הבוקרים כשלעצמו חייב לברר אותן. שאלות אלה הן מקצועיות בחלקן, ובחלקן הן אירגורניות ונוגעות לעצם הגישה של חבר העובדים לעבודה היומיומית. פתרון השאלות האלה צריך להשתלב במסקנות אשר המכון ליעול העבודה והייצור יסיק על יסוד מחקרו.

התיכנון הכללי

משקים רבים "הפכו" בנין רפת ישן למכון חליבה וע"י כך חסכו סכומים ניכרים מאוד. יש

להוצאת הייצור את הבלאי הריבית וכו' בהתאם לסוגים אלה.

אולם הדרישה הראשונה היא: שייקבע סוף סוף הסדר! בל נחיה בעולמות דמיוניים; ובהורפתם בוויכוח, שידעו באי-כוחנו את האמת לאמתה.

לוי אדיב